

TÜRK-İSLÂM MEDENİYETİ

AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Kış ve Yaz Dönemlerinde, Yılda İki Kez Yayınlanan
Uluslar Arası Hakemli Bir Dergidir.

Sayı 8/ Yaz

Konya - 2009

ÇAĞDAŞ TÜRK RESMİNDE AT TASVİRLERİ

Arş. Gör. Fatih Başbuğ¹

Özet:

Günümüz sanatları incelendiğinde her milletin etkilendiği farklı kültürel objeler vardır. Bu objeler aynı zamanda milletlerin kültürel değerlerini de oluşturmaktadır. Folklorik değerlerinin yanında, mitolojik anlamları bakımından da vazgeçilmez değer varlıklarıdır. Yaşayan organizmalar gibi kuşaktan kuşağa aktarılarak, çağa uygun ve sürekli güncellenen bir anlayış içinde tarihe meydan okurlar. At tasvirleri de Türklerin çağlar boyu taşıyarak, günümüze getirdiği en önemli kültürel değerler arasındadır. Pazırık'ta çıkan ilk kurganlarda ki belleme, örtülerin yanı sıra halıya kadar işlenmiş bir kültürün yansımasıdır. At geleneği aslında bir yaşam biçimidir. Bu makalede Türklerin kutsal saydıkları at ve at tasvirlerinin Türk resim sanatına yansımaları irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Türk Resmi, At Tasvirleri, Ressamlar.

THE HORSE FIGURES IN CONTEMPORARY TURKISH PAINTING

Abstract:

When the daily arts are analysed, there are different cultural objects which every nations are effected. At the same time these objects form the nations's cultural values. Beside the folkloric values, they are indispensable worth beings also about their mythologic meanings. Like the living organisms, they are transferred from a generation to another. So they challenge the time in a sense of a modern and update perception. Horse discriptions are also the most important cultural values which the Turks transferred by the ages and brought today. The saddle blanket that was found in the first kurgans in Pazirik is reflection of a culture which has been handled in a carpet beside the covers. The horse tradition is actually a life style. In this article the reflections of horse pictures and horse discriptions which are considered as holy by Turks to Turkish art was researched.

Keywords: The Contemporary Turkish Painting, Horse Figures, Artists.

---

¹ Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı.

GİRİŞ

Türk kültüründe "at" bir binek hayvanının ötesinde, manevi anlamda da büyük öneme sahiptir. Türkler tarih boyu hayvan kültürüne derin manalar yükleyerek, yaşam biçimlerini çeşitli inanışlara göre biçimlendirmişlerdir.

Özellikle kamların yaptığı dini törenlerde at, vazgeçilmez bir unsurdur. Kam, yaşadığı dünyadan, varolduğuna inandığı öteki dünyaya göç için hazırlık yapar. Bunların arasında at başlı sopa da vardır. Hazırladığı malzemelerin üzerinde bazı sembolik işaretler vardır. Bu işaretlerden bazıları kama göre öteki dünyada kendisine yardım edecek olan hayvanların resmidir².

At başlı sopa ya da asa, tıpkı kurt figürlerinde olduğu gibi çeşitli objelerin üzerinde sıklıkla görülen motiflerdendir. Türkler atı tarih öncesi çağlardan bu yana ehlileştirerek kullanmışlardır.

Ancak eldeki kaynaklar ve veriler insanlık tarihinde yer alan hayvan terbiyesinde önce ren geyiği, sonra atın ehlileştirilerek insanlık hizmetine sunulduğunu ortaya koymaktadır³. Alman âlimi Potratz "Eski Çağda At" isimli eserinde, yapılan kazılardan hareketle atın altı bin yıl önce Türkler tarafından ehlileştirildiğini söylemektedir⁴.

Türklerin yaşadığı Altaylardan, Tanrı dağlarına, Çin sınırlarına, Baltık Denizi ve Anadolu'ya kadar çok geniş topraklarda atın varlığı tespit edilmiştir. Anadolu ve Türkistan coğrafyasında kayalara kazınan at motiflerinin izlerini süren araştırmacılar, ortak bir kültürün farklı coğrafyalarda değişik biçimlerde stilize edildikleri sonucuna varmışlardır. Ayrıca atlar değişik anane ve efsanelere de konu olmuştur.

Böyle efsanelerden birinde Türk, gökyüzünden yeryüzüne atlı olarak indirilmiştir. Ayrıca tanrı ile iletişim kurmakta bu hayvanlar vasıtasıyla yapılmıştır. Belki de tanrı ile kağan arasında doğrudan bir iletişim aracı olarak düşünülmüştür⁵.

Atla ilgili araştırmanın detaylarına inerken, ilk bakılması gereken yerlerden biri de Türk mitoloji kaynaklarıdır. Bu açıdan çalışmanın seyrini değiştirmeden Türk Mitolojisi içinde at tasvirinin ele alınması yararlı olacaktır.

TÜRK MİTOLOJİSİNDE AT MOTİFİ

Türk mitolojisinde ve destanlarında at en önemli unsurlardan biridir. Türklerle ilgili birçok efsane ve destanda at, sahibinin yakın arkadaşı, zafer ortağı ve en değerli varlığı olarak geçmektedir. At, Türk kozmolojisine göre su unsurunun hayvan biçimli timsalidir. Su kökenli atlar denilen sudan çıkan kanatlı atları anlatan efsaneler bu unsurla ilgilidir. Ayrıca, ak atların üzerinde beneklerin bulunması da uğurlu sayılmakta olup yine bu unsurla ilişkilidir.

² Seyidoğlu, 1995, s.91.

³ Kafesoğlu, 1994, s.208.

⁴ Sevük, 1962, s.2881.

⁵ Çınar, 1993, s.20.

Başka bir efsanevi at ise gök kökenli atlardır. Bu atlar kanatlı olarak düşünülmüşlerdir.

Atla ilgili mitolojik motifler İslâmiyet'ten sonra da devam etmiştir. Hz. Muhammed'i miraca çıkararak Burak, Kuran'da betimlenmemesine karşın, insan yüzlü ve gövdesi benekli bir at biçiminde tasvir edilmiştir⁶.

Birçok destanda at, alp'in (alp= kahraman, yiğit, şövalye) hem bu dünyada silah arkadaşı olduğu için, hem de öldükten sonra öteki dünyada yoldaşı olacağı için ayrı ve eşsiz bir değer taşımaktadır⁷.

Türkler atların denizden çıkan, dağdan inen ya da gökten, yelden, mağaradan gelen kutsal aygırlardan türediğine de inanırlardı. Çin kaynaklarında Hunların Asya'nın en güzel, en uzun koşan atlarını yetiştirdikleri kaydedilmiştir. Cins atına binen Motun (Mete) Han'a kimse yetişemezdi. Kırgız Türklerinin destan kahramanı olan Manas'ın ak-kula donlu, soylu güzel atına da kimse yetişemezdi. Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz'un çocukluğu "At sürüleri güder, ata biner idi" sözleri ile övülüyordu. Oğuz Kağan, ilk kahramanlığını da at sürülerini ve halkı yiyen canavarı öldürerek göstermişti. Yine Buz Dağı'na kaçan atını bulup getiren bir bey'e Karluk adını vermiş, onu beylere baş yapmıştı. Böylece Karluk Türklerinin ad alışı da bir at rol almış oluyordu. Eski Türklerin at'a verdikleri önem atasözü ve deyimlerine de yansımıştı;

"Yayan erin umudu olmaz", "At işler, er öğünür", "At, Türk'ün kanadıdır", "Türk, çadırda doğar, at üstünde ölür", "At ölümü, er ölümü olmasın", "Kuş kanadı ile, er atı ile", "At'a kuyruk, yiğide bıyık yakışır", "Atı kuyruklu olanın sözü buyruklu olur" sözlerini sık sık söylerlerdi. Bir Türkmen atasözünde ise şöyle denilir: "Sabah kalk atanı (babanı) gör, atandan sonra atını gör".

Savaşlarda atlar binicisine göre giydirilir ve zırhla donatılırdı. Savaştan önce at yarışları düzenlenir, savaş sonrasında at en değerli ganimetlerden sayılırdı. Oğuz Kağan, güney akınları sırasında sayısız atı ganimet olarak almıştır. Semetey de, babası Manas ölünce onun atını ve eşyasını alır. At yarışlarına bütün Türk boylarınca çok önem verilirdi. Yarışa katılmak, kazanmaktan daha önemliydi. Kahramanlar aygıra binerlerdi. Çünkü Türk atlarının aygırları makbuldü. Aygır olmayan atı Türkler iğdiş ederlerdi. Böylece atlar daha dayanıklı olurdu. Türklerin iğdiş edilmiş bu atları Arap ülkelerinde de kullanılırdı.

Alpların ölümünde at onların vefalı bir arkadaşı ve yoldaşındır. Manas'ın ilk ölümünde atı yas tutmuş, yemeden içmeden kesilmiştir. İli ırmağı boyunda yaşayan Türk boylarının Er Töştük Destanı'nda, Er Töştük'ün karısının Çal-Kuyruk adlı kutsal bir atı vardır. Bu at'a Tanrı bin at gücü vermiştir. Er Töştük'le konuşur, ona akıl verir. Şeytan, Er Töştük'ü öldürünce o diriltir. Birçok serüvenden sonra karı, koca ve atları üç kişi olarak mutlu günler yaşamışlardır.

⁶ Çoruhlu, 2000, s.146.

⁷ Pazırık kurganlarından çıkan at kemikleri, örtüleri ve at koşumları bu tezi güçlendirmektedir.

Manas Destanı'nda, Almam Bet Kalmuklar'ca öldürülünce atı Sarıala, savaş alanında yelesinden ve kuyruğundan ayrıldığı, zayıfladığı halde, perişan durumuna bakmadan, sahibinin ölüsünü düşmana bırakmayıp Talas'a getirmiştir.

Türk destanlarında atın kişilik kazandığı görülür. Kırgız Türkleri, güzel ve cesur atlara Gök Kurt anlamında "Gök Börü" derlerdi. Köroğlu'nun ünlü kır atı, bir insan gibi dokuz ay dokuz günde doğmuştur. At, zeki ve anlayışlıdır. Köroğlu, yiğitleri ile birlikte tutsak edilince, kimse kendisini almasın diye kör ve topal taklidi yapmıştır. Dede Korkut Destanları'nda Bamsı Beyrek, zindandan çıkıncaya değin kendisini 16 yıl bekleyen atına şöyle seslenir:

At demezem sana
Kardaş direm
Kardaşımdan ileri

Türk destan ve efsanelerinde at kutsaldır, gücünü de Tanrı vermiştir. Yakut Türklerinin Er Sogotoh Destanı'nda sarı at, kutsal ve güçlüdür. Er Sogotoh güney seferine çıktığında Kan Irmağı'nı geçemez, atı uçarak onu ırmağın ötesine geçirmiştir. Er Sogotoh'un atı gibi Köroğlu'nun atı da yüzebilmiştir. Bir keresinde düşmanları Köroğlu'nu izlerken o atını derin bir suya salar; düşmanları boğulur, atı yüzerek onu kurtarır. Köroğlu'nun atının ayakları koşarken yere değmez; babası atın ahırda beslenirken biraz ışık görmüş olduğunu, "ışık görmeseydi kanatlı olacağını" söyler.

Kır At'ın ayağına koşarken çamur bulaşmaz; yelden tez gider, kuş gibi uçar, yüksek kale duvarlarını aşar, gökte uçan kuşu kovalar. Manas Destanı'nda Almam Bet de atıyla, uçan serçeyi yakalar. Köroğlu Destanı'nın sonunda, Kır At ölünce Köroğlu kendini savunmaz. Çünkü Kır At'tan sonra ona yaşamak gerekli değildir; başını katillere uzatır...

Oğuzlarda, atların başları çok kez koç ve toklu başlarına benzetilirdi. At türünü anlatmak için de yund sözü kullanılırdı. İyi at için kullanılan deyim, eskiden ve şimdi olduğu gibi, yügrük/yögrük sözüdür. Oğuz destanlarında soylu atlardan bidev atlar olarak söz edilir ve bu atlar "bidev atlar ısın görüp okradıkta" deyimini ile övülür. Ancak, Dede Korkut Destanları'nın öz atı Kazılık Atıdır. Kazılık atı "yelesi kara" diye vasıflandırılır ve sık sık anılır. Bu at, Oğuz Türklerinin ünlü dağı olan, yaz-kış karı buzu erimeyen Kazılık Dağı'nın koyak ve eteklerinde yetiştiği için bu adla anılmıştır.

Türklerin ata karşı duydukları sevgi inançlarına da yansımıştır. Aşağıda Türklerin atla ilgili inançlarından örnekler vardır. Bunlara Anadolu Türkleri de dahil olmak üzere çeşitli Türk boyları arasında hala inanılmaktadır.

-At, bir evin önünde başı eve doğru bağlanırsa soluğu ile o eve bereket ve uğur getirir.

-Bir kişi sabahleyin gün doğmadan kır ata binerek bir dereden yedi kez geçerse ona büyü etki yapmaz.

-Bir evde at olursa o eve cin, şeytan girmez.

-Atın gözü yaşarırsa ya sahibi yada sahibinin yakınlarından biri ölecek demektir.

-At başı suya atılırsa yağmur yağar.

-Nazardan korunmak için eve at başı asılır.

-At'ın soluğu hastalığa iyi gelir.

Eski Türk mezarlarında, ölüye öteki dünyada hizmet etmesi için gömülmüş atlara rastlanmıştır. Çoğu kez yas belirtisi olmak üzere atların kuyrukları kesilmiş ya da düğümlenmiştir. Atın kurban edilmesi İbn Fadlan'ın seyahatnamesinde de anlatılır. Kesilmiş ağaçlar üzerinde mezarın başına asılan at, ölünün uçmağa (cennete) giderken bineceği attır. Müslümanlık döneminde de kimi Türk hükümdarları atıyla birlikte gömülmüş ya da atının tek başına gömülmesi için tıpkı İslam öncesi dönemde olduğu gibi mezar yapılmıştır.

Kamlık törenlerinde at, kamı gökyüzüne çıkaran binek ve kurbanlık hayvan olarak önem kazanmıştır. Kam davulu da her zaman at olarak nitelendirilmiştir. At, Gök Tanrı'nın simgelerinden biri olarak önem kazanmış ve kurban olarak da ona sunulmuştur. Mitolojide at, kam'a göğe çıkma olanağı sağladığı için çoğu kez kanatlı olarak düşünülmüştür. Kam göğe çıkmak için, ak at yelesinden yapılmış çelenkleri ağaçlara asar⁸. Cengiz Han'ın kam'ı Teptengeri, ruhlarla konuşmak için görünmezlerden gelen bir boz ata binip göklere çıkardı. Kimi Türk toplulukları ise ruhların atlarını, Dünya'nın eksenini oluşturan Demirkazık'a⁹ (Kutup Yıldızı'na) bağladıklarına inanırlardı¹⁰.

Yakut Türkleri de bazı masallarda demir-ağaç deyimi yerine, "at-kazığı" sözünü kullanmışlardır. Buna, "toyon" deyimini de ilâve ederek onu kutsallaştırmış ve bir nevi, ikinci derecede bir Tanrı olarak görmüşlerdir.

Orta Asya'da yaşayan Atlı Türklerin, her birinin evinin önünde, bir "at kazığı" vardı: "Türkler, Tanrılarını da kendileri gibi düşünüyorlar ve onun da kutsal bir atı olduğunu, bu atın da bir kazığa bağlanmasının gerektiğini tasavvur ediyorlardı". Katanof bazı Türk hikâye ve efsanelerinde "Tanrının evi ile atını bağladığı bir kazıktan" söz etmektedir.

Ayrıca yine başka bir Türk efsanesinde han ve fakir bir adam arasında geçen olaylar anlatılırken atın önemine vurgu yapılmıştır.

*Fakir Bir Adam Varmış, Karga Dili Anlarmış,
Han'ın Hasta Kızına, Kargadan Derman Almış.
Hastalığı Gidermiş, Han'da Rahata Ermiş,
Armağan Olsun Diye, Atlı Ak Aygır Vermiş.
Adam Yola Koyulmuş, Altı Arkadaş Bulmuş,*

⁸ Çoruhlu, a.g.e. s, 144-145.

⁹ At Kazığı, Türkler için çok önemli bir alettir."gögün direği" veya "demir Ağaç" gibi mitolojik motiflere rağmen, "at Kazığı" Eski Türklerde Daha önemli Sayılmıştır. "türkün çadırının veya evinin önünde, en kıymetli şeyi sayılan atını tutan ve atının emniyetini sağlayan önemli eşyalarından biridir.

¹⁰ Çoruhlu, a.g.e. s,145.

*Altı Arkadaşın Da, Hünerleri Pek Bolmuş.
Biri İyi Koşarmış, Biri Deniz Yutarmış,
Biri İse Dünyada, Ne Dense Duyarmış.
Atları Paylaşmışlar, Han'la Karşılaşmışlar,
Han Kızını Verince, Alıp Uzaklaşmışlar.
Halk Kızıp Hücum Etmiş, öldürüp Ezecekmiş,
Tanrı Buna üzülmüş, Onları Göğe çekmiş.*

At motifinin geçtiği bir başka masallardan biride Radlof tarafından Altay'daki Urussul bölgesinde derlenen ve bir Altay-Türk masalı olan Kara-Atlı Han'dır.

"Kara-Atlı Han adlı bir bahadır varmış ve Kara ormanlar içinde yaşarmış, Kıyıları kayalık bir denizden de su içermiş. Fakat bir çocuğu olmazmış ve bunun için de hep ağlar sızlarmış... Kara-Atlı Han'ın bir de can düşmanı varmış. Bu adamın da lâkabı Kara-Kula, adı ise Mattır imiş. .." bu şekilde başlayıp, çeşitli olaylarla devam eden bu masalda Mattır, Kara-AtlıHan'ı öldürür ve bununla birlikte garip olaylar yaşanır.

"Ama tam bu sırada, yerle gök sanki birden, birbirine çarpmıştı.
"Üç kâküllü gök-boro, üç yaşında bir kısrak, sürüsünden kaçmıştı,
"Kara-Kula Mattır'sa, her şeyi bırakmıştı, kendisi de şaşmıştı,
"Fakat nasılsa birden, bu Tanrısal gök kısrak, ta göklere uçmuştu,
"Kara-Kula Mattır da, yedi kurduna hemen, şu emri buyurmuştu:

Bu nedenle Kara-Atlı Han'ın oğlunun peşine yedi kurt takar. Bu kurtlara "Hey tutun şu kısrakı, durmayın yakalayın!" diyerek emir verir¹¹. Olaylardan da anlaşılacağı gibi Türkler at kültürüne her zaman sahip çıkmışlardır. Pek çok derleme eserde, yerli ve yabancı bilim adamların yaptıkları çalışmalarda da bu kültüre verilen önem açıkça ortaya konmaktadır. Yazılı eserlerden başka görsel anlamda bazı çalışmalara çalışmanın bu bölümünde yer vermekte fayda vardır. Buradan hareketle eski Türk resimlerinde at tasvirlerini incelemek çalışmayı görsel anlamda daha zengin kılacaktır.

ESKİ TÜRK RESMİNDE AT

Eski Türklerde resim sanatının doğuşu, bozkır kültürünün başlangıcına kadar geri gider. Proto-Türk devri ve Hun devrinde, Türkler için kendine özgülük yanı da olan resimden, daha doğrusu tasvir sanatından söz edilebilmektedir. Türkler tarih boyu iyi sanatçılardır. Sanata ve kültüre her

---

¹¹ Ögel, 2003, s.311.

zaman saygılı davranmışlardır¹². Çeşitli tasvirlerini yaptıkları şekiller, aslında kendi kültürlerinin bir yansımasıdır.

En erken devirlerden itibaren görülen kaya resimleri (petroglif), kaya ve mağara yüzeyleri üzerine yapılmışlardır. Bunlardan bazıları boya ile yapılmış, bazıları da kazıma ve çizme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Orta Asya'dan, Anadolu'ya sürülen izler neticesinde, çok geniş bir kültür denizinin birbirini takip ederek binlerce kilometrelik bir mesafeyi kat ederek Anadolu'da pek çok kentte örnekler sunduğu görülmektedir. Aşağıdaki fotoğrafta görülen kaya resimleri Eskişehir-Sivrihisar yakınlarındaki Balkaya'sı denilen yerde tesadüf eseri bulunmuş, Anadolu'nun ilk at tasvirlerinden örnekler olarak belirtilmektedir.

Kaya resimleri, Orta ve İç Asya'da M.Ö. bin yıllardan, M.S.14. ve 15.yüz yıllara kadar çok çeşitli konuları kapsamaktadır. Özellikle, erken tarihli örneklerde, av kültürü ve sembolizmini yansıtan resimler egemendir. Bu resimlerin bazılarında sembolik anlamları ihtiva eden "hayvan mücadele sahnelerinin" proto-tiplerini ve sonraki bazı örneklerini meydana getiren birbirleriyle mücadele eden hayvan figürlerine rastlanmaktadır. Zıt kavramların mücadelesini (iyi, kötü, aydınlık, karanlık vb.) sembolize eden bu mücadele sahneleri, insan-hayvan mücadele sahneleriyle beraber, tarih öncesi devirlerdeki "hayvan-ata" inancı ve "hayvan biçimine girme" teması ile ilgilidir.

Anadolu'nun İlk At Figürleri¹³
(Fotoğraf: Ali Umut Türkcan)

Kaya resimlerinde ayrıca, süvari tasvirleri, savaşan insan figürleri, arabalı çadır tasvirleri, bazen kuyruğu düğümlü, "moncuk" denilen püskül süslemeli at tasvirleri, kurt, dağ keçisi, geyik vb. çeşitli sembolik ve mitolojik anlamlara sahip hayvanlarla ilgili kompozisyonlar, dinî inançlar ve günlük hayata ait sahneler, çeşitli unsurlar yer almaktadır.

Eski Türklerde Gök Tanrı ve atalara kurban olarak hayvan kesilirdi. Kurban, hayvanın erkeğinden olurdu. Dede Korkut Kitabı'nda yiğitler koyundan koç, deveden buğra, attan aygır kestirirlerdi. En geçerli kurban olan at iskeletlerine Bozkır Türk boylarından kalma sinlerde (mezarlarda) rastlanmaktadır. Bundan ötürü Asya Hun, Gök Türk, Avrupa Hun ve Avrupa Avarları'nın mezarlarında bol oranda at iskeleti bulunmuştur. Ayrıca

¹² Roux, 2007, s.48-49.

¹³ Atlas Dergisi, Kasım 2005, sayı: 152.

mezarlardan çıkarılan at takımlarının üzerinde hayvan mücadelesinin anlatıldığı çeşitli tasvirler ve grifonlar bulunmaktadır. Bu kültürün yayılış sahası Moldovya, Almanya ve hatta Meroving'ler çağı Fransa'sına kadar yayılmaktadır¹⁴. Bu tarz resim örnekleri son zamanlarda yapılan geniş araştırmalarla belgelenmiştir. Ancak günümüz sanatçıları, çağdaş Türk resim sanatı içinde at tasvirlerine daha farklı boyut getirerek atı her açıdan ele almışlardır. Bu tarz resimlerin anlatımına geçmeden önce ilk olarak kısaca çağdaş Türk resim sanatını değinmekte fayda vardır.

ÇAĞDAŞ TÜRK RESİM SANATI

Çağdaş Türk Resim Sanatı, 18. yüzyıldan itibaren belirginleşmeye başlayan Batılılaşma hareketlerinin sonucu olarak bir sonraki yüzyılda Batı sanatının seyrine girmiştir. Böylece günümüze kadar uzanan ve Çağdaş Türk Sanatı olarak isimlendirilen süreç ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet'in ilânından sonra sosyal yapıda ve kültürel kurumlarda Batılı modeller esas alınarak sanat alanında önemli reformlar hayata geçirilmiş, bu çerçevede, Batı tekniklerini kullanarak resim yapmak, genel modernleşme projesinin bir parçası olarak belirmiştir¹⁵. Sanatçılar arasında gerçekleşen gruplaşma olgusunun tüm dünyada önemini yitirmesi Türk resim sanatını da doğrudan etkilemiştir. 1950'lerden itibaren günümüze kadar olan süreçte, sanatçılar bireysel olarak çalışmalarını devam ettirmektedirler. Özetle gruplaşma hareketleri yerini, kişisel çabalara bırakmış ve böylece ortaya özgün sanatçı yapıtları çıkmıştır.

Açılan özel galeri ve müzeler vasıtasıyla sanatçılar kendi eserlerini sergileyebilecekleri mekânlar bularak, halkla bütünleşmeyi daha kolay biçimde sağlamaktadırlar. Düzenlenen yarışmalar her alanda yapıt üreten sanatçıları desteklemekte ve yeni eser üretmeye teşvik etmektedir.

Çağdaş Türk resim sanatı içinde at tasvirleri yapan pek çok ressam vardır. Bu ressamların her birine burada yer vermek mümkün değildir. Ancak gerek yapıtlarıyla, Türk resim sanatı içinde önemli yere sahip ressamları, gerekse düzenlenen yarışmalarda bu tarz resimleriyle başarı sağlamış ressamların yapıtlarından örnekleri çağdaş Türk resminde at tasvirleri başlığı altında işlemek yerinde olacaktır.

ÇAĞDAŞ TÜRK RESMİNDE AT TASVİRLERİ

Batılı anlamda Türk resim sanatı, gelişimini özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızlandırarak modern dünya düzeni karşısında geri kalmama adına önemli atılımlar yapmıştır. Siyasi mekanizmanın sanatı destekleme çabaları neticesinde, devlet tarafından desteklenen sanatçılar, eser üretme konusunda çağı yakalama endişesi her zaman taşımışlardır. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarından itibaren Türk resim sanatında önemli bir konuma gelen ve 1914 kuşağı olarak bilinen ressamlar, yeni devletin en önemli sanatçıları olmuşlardır. Akademinin yeni kurulan sisteminde eğitimcilik görev

¹⁴ Kalafat, 2006, s,52-53.

¹⁵ Başbuğ, 2007,s,259.

ve sorumlulukları taşıyan bu kuşak sanatçılarının yaptıkları her eser, dikkatle takip edilmiştir.

1914 Kuşağı'nın fikir lideri İbrahim Çallı'nın eserlerinde bazı at tasvirlerine rastlanmaktadır. Bu eserlerden bahsetmeden önce İbrahim Çallı'yı tanımakta fayda vardır.

İbrahim Çallı, izlenimci Türk resim sanatının en tanınmış temsilcilerindendir. Resimdeki ustalığı kadar iğneleyici sözleri ve kendine özgü yaşantısıyla da ünlüdür. Çallı ilk ve orta öğrenimini memleketi olan Çal'da ve Denizli'de tamamladıktan sonra İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'da ilk olarak adliyede kâtip olmuş; maaşı ile kıt kanaat geçinmeğe çalışmış, bir yandan da resim yapmağa devam etmiştir. Zamanın ünlü ressamlarından Şeker Ahmet Paşa'nın kısa zamanda ilgisini çeken Çallı, onun desteği ile İstanbul Güzel Sanatlar Okulu'na girmiştir (1906).

Güzel Sanatlar Akademisi'nde dört yıl okuyan Çallı, Maarif Nezareti'nin (Millî Eğitim Bakanlığı) açtığı sınavı kazanarak Fransa'ya gitmiş, Paris Güzel Sanatlar Okulu'nda Fernand Cormon'un atölyesinde dört yıl resim çalışmıştır.

I. Dünya Savaşının başlamasıyla Türkiye'ye dönen Çallı, İstanbul Güzel Sanatlar Okulu'nda öğretmen olmuştur. Fransız izlenimciliğinin etkisinde kalmakla birlikte değişik bir yol izlemiştir. Resimlerinde daha özgür bir davranışa yönelmiş, doğanın yanı sıra değişik tiplerde insan resimlerine de yer vererek klâsik Türk resminin sınırlarına farklı bir boyut getirmiştir. Ayrıca resimde renk parlaklığına ve saydamlığa büyük önem vermiş, bu anlayışla peyzajlar, natüremortlar, portreler, kompozisyonlar v.b. yapıtlara imza atmıştır.

İstiklâl Savaşında Zeybekler isimli yapıtında kullandığı at figürleri, Ankara'daki bir sergide Atatürk'ün de ilgisini çekmiştir. Resimde yer alan Zeybekler, dinlenmek için mola vermişler, Milli Mücadele yıllarının en önemli binek hayvanlarından olan atlarını da ihmal etmemişlerdir (Resim1). Çallı böyle bir kompozisyonda at tasvirine yer vererek konu zenginliğini artırmıştır.

Yine Çallı Kuşağı ressamları arasında yer alan başka bir ressam da Feyhaman Duran'dır. Portre sanatının Türkiye'deki ilk ve en önemli temsilcisi olarak nitelenen 1914 Kuşağı ressamlarından Feyhaman Duran 6 Mayıs 1970'te İstanbul'da vefat etmiştir. 1886 İstanbul doğumlu olan Duran resim çalışmalarına Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) okuduğu yıllarda başlamıştır. 1908'de öğrenimini tamamlamış ve aynı okulda güzel yazı öğretmeni olmuştur. Aynı yıl Osmanlı Ressamlar Cemiyeti¹⁶ üyesi olan Duran, kızının portresini yaptığı Abbas Halim Paşa'nın ilgisini çekerek, onun yardımıyla 1910'da Paris'e gitmiştir. Önce Güzel Sanatlar (Julian) Akademisi'nde Jean Paul Laurens ve Paul Albert Laurens'in öğrencisi olmuş, 1913-1914 yılları arasında Fernand Cormon'un atölyesinde çalışmıştır.

I.Dünya Savaşı'nın başlamasıyla İstanbul'a dönen Duran, 1916'da "I.Galatasaray Sergisi"ne katıldığı "Dr. Akil Mühtar'ın Portresi" adlı yapıtıyla gümüş madalya ve Zikr-i Cemil (Güzelliği Anma) Ödülü kazanmıştır. 1919'da İnas (Kız) Sanayi-i Nefise Mektebi'ne öğretmen olarak atanmış, 1926'da Güzel

¹⁶ İkinci Meşrutiyet'in ilânıyla Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda yapılan değişikliklerle birlikte, toplumun tüm kesimlerinde hemen hemen her alanda siyasal, sanatsal ve düşünsel yönden haklar verilince; Ressam Ruhi (Arel)'in önerisiyle çoğunluğu Sanayi-i Nefise Mektebi mezunu genç ressamların oluşturduğu bir sanatçı grubu kurulmuş ve adına Osmanlı Ressamlar Cemiyeti denilmiştir.

Sanatlar Birliği'nin kurulmasında etkin bir rol üstlenmiştir. 1927'de kız ve erkek güzel sanatlar okulu birleştirilince Sanayi-i Nefise Mektebi'nde ders vermeye devam etmiş ve bu görevini 1951'de emekli oluncaya değin sürdürmüştür. CHP'nin düzenlediği yurt gezilerine de katılan Duran ölümüne kadar bütün Devlet Resim ve Heykel sergilerinde yer almıştır. Feyhaman Duran, çalışmalarını çağdaşları gibi peyzaj ve ölü doğa üzerinde yoğunlaştırdıysa da en tanınan yapıtları portreleridir. Çallı kuşağının diğer ressamı gibi, izlenimciliğin etkisinde kalmıştır. Yumuşak anlatımı ve abartısız tekniğiyle dikkati çeken resimleri, sağlam bir desen anlayışının ürünü olarak nitelendirilmiştir. 1944-1947 yılları arasında Topkapı Sarayı'ndan yaptığı iç mekân resimlerinde minyatür tekniğinden yararlanan Duran, bu anlayışla figürlü resimler de gerçekleştirmiştir. Yaşamının son yıllarında çiçekleri betimlediği ölü doğa resimlerine yönelen Duran'ın çalışmaları, ölümünün hemen ardından 8 Mayıs'ta Güzel Sanatlar Akademisi'nin salonlarında sergilenmiştir.

Feyhaman Duran, 1927 tarihli heykeltraş Canonica'ya ait olan Ankara Etnografya Müzesi önünde yer alan heykeli resminde işleyerek belgelendirmiştir. Özellikle at üzerinde bulunan Atatürk'ün heybetini ve gücünü yansıtan bu heykelin resme yansması, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti Ankara'ya at üzerinden bakan Atatürk'ün de farklı bir kompozisyon dahilinde betimlemesi olarak ta nitelendirilebilir (Resim2).

Yerel konuları kübist bir anlayışla işleyen, 1930 kuşağının önde gelen temsilcilerinden Cemal Tollu, 26 Ağustos 1968'de İstanbul'da vefat etmiştir. 1899'da İstanbul'da doğan Tollu, Sanayi-i Nefise'deki öğrenimini Kurtuluş Savaşı'na katıldığı için ara vererek tamamlamayı başarmıştır. 1927-1929 yıllarında Elazığ ve Erzincan'da resim öğretmenliği yapmıştır. Daha sonra Almanya'da Hofmann, Fransa'da Lhote, Léger, Gromaire ve heykeltçi Despiau'nun atölyelerinde çalışmıştır. 1932'de Türkiye'ye dönen sanatçı, D Grubu'nun kurucuları arasında yer almıştır. 1935'te Ankara Arkeoloji Müzesi'nde (Anadolu Medeniyetleri Müzesi) müdür yardımcılığı yaptığı sıralarda Hitit kabartmalarının kurt formlarından etkilenmiştir. Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü Şefi Levy'nin önerisiyle 1937'de asistanlığa başlayan Tollu 1964'e kadar akademide hocalık ve bölüm başkanlığı yapmıştır. Bu arada CHP'nin sanatçılar için düzenlediği yurt gezilerine katılmış; Antalya ve Burdur'a gitmiştir. 1940, 1941 ve 1960'ta Devlet Resim ve Heykel sergilerinde ödülleri alan sanatçının bazı yapıtları da Venedik ve Sao Paulo bienalinde sergilenmiştir.

Tollu, heykel etkisi bırakan Ana ve Çocuk, Hatay'da Portakal Bahçesi, Ankara Keçileri ve Hasat gibi tablolarında Anadolu'ya özgü konuları kübist-yapımcı bir tarzda işlemiştir. Resim çalışmalarının yanı sıra özellikle Yeni Sabah gazetesindeki yazılarıyla sanat eleştirisi alanında da önemli örnekler veren sanatçının Yunan Mitolojisi (1964) ve Şeker Ahmet Paşa (1967) adlı iki de kitabı bulunmaktadır. Tollu, iyi bir ressam, hoca ve sanat yazarı olarak ta tanınmaktadır¹⁷.

Cemal Tollu'nun "Atlar" isimli çalışması, onun sanat üslubunun bir göstergesi olarak düşünülebilir. Resimde siyah ve beyaz olmak üzere iki at

¹⁷ Güvemli, 1982,s,263.

görülmektedir. Bakıcıları bu atları büyük bir titizlik içinde temizlemektedirler. Atların birbiri arasındaki uyumu geometriksel formlarla sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca atların temiz ve bakımlı olması da yarış atları izlenimi uyandırmaktadır (Resim3).

Cemal Tollu gibi sosyal yaşamı resimlerine taşıyan bir başka ressam da Refik Epikman'dır. Epikman, Davutpaşa İdadisi'nden sonra 1918 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi'ne girmiştir. 1924 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nun açmış olduğu Avrupa sınavını kazanarak öğrenimine devam üzere Paris'e gitmiştir. Paris'te Julian Akademisi'nde Paul-Albert Laurents atölyesinde bir süre çalışmıştır. 1928 yılında öğrenimini tamamlayıp yurda döndüğünde İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ne öğretmen olarak atanmıştır.

1931 yılında askerlik nedeniyle akademideki görevinden ayrılan sanatçı, 1933 yılında askerlik görevinden döndüğünde, yeniden akademiye kabul edilmemiştir. Bunun üzerine Ankara Atatürk Lisesi'nde resim öğretmeni olarak göreve başlamış, 1939 yılında ise Ankara Gazi Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü Resim-iş bölümüne atölye hocası olarak atanmıştır.

1966 yılına kadar bu görevde kalan Refik Epikman, emekli olduktan sonra Halkevlerinde Güzel Sanatlar kolu başkanlığına getirilmiştir. Resim uygulamalarının dışında çeşitli yayın organlarında yazdığı yazılar ile sanat olgusu adına önemli etkinlikler gerçekleştirmiştir. Sanat üzerine yazı ve kitaplarıyla, Türkiye'de sanat yayıncılığının emekleme aşamasının yaşandığı bir dönemde, önemli hizmetlerde bulunmuştur. 1944'te düzenlenen 6. Devlet Resim ve Heykel Sergisi'nde üçüncülük ödülüne, 1974'te 35. Devlet Resim ve Heykel Sergisi'nde ise şeref ödülüne layık görüldükten 1 gün sonra 17 Mayıs 1974 tarihinde yaşama veda etmiştir.

Sanatçının önemli yapıtlarından biri olan "İlk Meclis" isimli yapıtı (Resim4) at figürlerine yer verdiği çalışmalardan biridir. İlk meclisin açılışını büyük bir coşku içinde kutlayan halkın, askerlerin arasında atlı köylüler dikkati çekmektedir. Bayraklarla donatılmış her yan sevinci, coşkuyu, umudu paylaşmak için toplanan insanların haykırıları duyulmaktadır. Bu ilk meclis aynı zamanda yüce milletin simgesidir. At üzerinde böyle bir törenin kutlanması da çalışmaya ayrı bir hava katmaktadır.

Cevat Dereli'de Refik Epikman gibi Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği kurucu üyeleri arasında yer almaktadır. Cevat Dereli 1900 yılında Rize'de dünyaya gelmiştir. 1924 yılında Sanayi Nefise Mektebi'ni bitirmiştir. Devlet Resim Yarışması'nı kazanarak Paris'e gitmiştir. 1924 ile 1928 yılları arasında Julian Akademisi'nde çalışmıştır. 1929'dan sonra Güzel Sanatlar Akademisi'nde resim öğretmeni olarak görev almış, Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği¹⁸ kurucularından biri olmuştur. Daha sonra "D Grubu"¹⁹ ressamları arasına katılmıştır. İkinci Devlet Resim ve Heykel Sergisi'nin birincilik ödülünü kazanmıştır. İlk resimlerinde empresyonizmin etkileri görülmektedir. Fakat sonraki eserlerinde Türk minyatürlerinden de faydalanarak değişik bir üslûp

¹⁸ 15 Nisan 1929 tarihinde kurulan Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'nin kurucu üyeleri arasında yer alır. Birlik, Refik Epikman, Cevat Dereli, Şeref Akdik, Mahmut Cüda, Nurullah Berk, Hale Asaf, Ali Avni Çelebi, Zeki Kocamemi gibi ressam ve heykeltıraş Muhittin Sebati ile Ratip Aşır Acudoğlu gibi kurucu üyelerden oluşmaktadır.

¹⁹ Çağdaş Türk Resim Sanatı'nda kurulan dördüncü sanat grubu olduğu için alfabenin dördüncü harfi olan D harfini almıştır.

kazandığı fark edilmektedir. Türkiye içinde ve dışında birçok sergiye katılmıştır. İstanbul'un doğasını konu alan figüratif anlayıştaki resimleriyle tanınan ressam Cevat Dereli, 23 Temmuz 1989 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.

Eserlerinde, gelişen Türkiye Cumhuriyeti'nin görüntülerini işleyerek, halktaki heyecanı, yardımseverliği irdelenmiştir. Özellikle "İstihsal" (Resim5) konulu eserleri bu anlamda önemli örnekleri arasında yer almaktadır. "Hasat" isimli çalışmasında (Resim6) kırsal kesim insanının yaşamından bir kesit sunarken at temasını da çalışmasına dahil etmiştir. Geri planda bir at ve yavrusu tarlada yaşamını diğer hayvanlar gibi devam ettirmektedirler. Resimde konu edilen Halk, Türk insanının çalışkanlığını, azmini, toprağa düşen emeğin terini yansıtmaktadır.

Anadolu halk kültürünü, folklorunu yansıtan başka bir ressamda Eren Eyüboğlu'dur. Eren Eyüboğlu 1907 yılında Romanya'nın Yaş kentinde dünyaya gelmiştir. İlk resim çalışmalarına ortaöğrenim yıllarında özel resim dersleri olarak başlamıştır. Romanya Yaş Güzel Sanatlar Akademisi'nde resim öğrenimi görmüştür. 1929 yılında okulu bitirdikten sonra Paris'e gitmiş, dört yıl boyunca Julian Akademisi'nde André Lhote'un öğrencisi olmuştur. Bu sürede Monet²⁰ ve Cezanne'nin²¹ eserlerini inceleme fırsatı bulmuştur. 1930 yılında Paris'te tanıştığı kendisi gibi resim sanatçısı olan Bedri Rahmi Eyüboğlu ile 1936 yılında evlenerek İstanbul'a dönmüştür. İki resim sanatçısı eş olarak yaşamlarını sürdürmeye başladıkları Türkiye'nin dört bir yanını dolaşarak Anadolu insanının yaşam biçimini tuvallerine folklorik özellikleri plastik öğelerle birleştirerek yansıtmıştır. Bedri Rahmi Eyüboğlu ile birlikte D Grubu'na katılan sanatçı, topluluğun etkinliklerinde önemli rol üstlenmiştir. Eyüboğlu, resimlerinde soyutlamacı ve Ekspresyonist görüşü ile Anadolu insanına ve doğal yaşama yönelik konular işlemiştir. Böyle konularına en güzel örneklerden biride "Manzara" ismini verdiği (Resim7) çalışmasıdır. Bir Anadolu köyünün yaşamından kesit sunan sanatçı, atı arabalı biçimde resimleyerek farklı bir kompozisyonda ele almıştır. At temasının pek çok işlendiği resimlerde faytonun da atla birlikte ele alınması, Anadolu'da gezi kültürünü de görsel olarak ortaya koymaktadır.

Avni Arbaş ismi, at konulu resimler irdelenirken Atatürk'ü at üstünde resimlediği kompozisyonunu hatırlatmaktadır. Bu resmi anlatmadan önce Avni Arbaş'ı tanımakta fayda vardır.

Büyük Türk ressamı Avni Arbaş, 1919 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Babası Kuvayi Milliye'de süvari albaydır. Aynı zamanda sanatla da ilgilenen hatta kendisi de resim yapan babası Mehmet Nuri Bey, Arbaş'a sanat aşkını aşılayan ilk öğretmeni olmuştur. Cumhuriyet'in kuruluşunun ardından Aydın'a yerleşen aile 1972 yılına kadar burada kalmıştır. Avni Arbaş, ilkökula burada başlamış, on yaşındayken babasını kaybedince annesi Rana Hanımla birlikte İstanbul'a taşınmışlardır. İstanbul'da Galatasaray Lisesi'nde eğitimine devam etmiştir. İçindeki resim tutkusu bu okulda gelişip güçlenmiştir. Resim

²⁰ Monet(14 Kasım 1840-5 Aralık 1926), Fransız izlenimci ressamdır. İzlenimcilik resim sanatında modern resim tekniklerin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

²¹ Paul Cezanne (9 Ocak 1839-22 Ekim 1906), Fransız post- empresyonist ressamlardandır. Modern resmin gelişimine yaptığı katkılar nedeniyle modern resmin babası olarak anılmaktadır. Empresyonizm ile Kübizm resim sanatı akımları arasında yapıtlarıyla bir köprü kurmuştur.

öğretmeni, asker ressamından Mehmet Ali Beyin yönetimindeki resim atölyesinde, Cihat Burak, Selim Turan gibi geleceğin önemli Türk ressamı ile birlikte çalışmıştır.

Daha öğrencilik yıllarında İstanbul'un sanat çevrelerine giren Arbaş, İbrahim Safi, Naci Kalmukoğlu gibi sanatçılarla tanışıp onların atölyelerinde bir süre çalışmıştır. Akademi'nin, "Cours de soir" denilen kayıtlı öğrenci olmayan yetenekli gençlere çalışma ortamı ve model sağlayan gece kurslarına gitmeye başlamış ve 1937'de Galatasaray Lisesi'nden ayrılıp Güzel Sanatlar Akademisi'ne girmeye karar vermiştir. Önce Çallı atölyesinde, daha sonra da "Resmin kuralları olduğunu ondan öğrendim" diyeceği Leopold Levy'nin atölyesinde çalışmıştır. 1949 yılına kadar akademide kalan ressam birçok Devlet Resim ve Heykel sergisine katılmıştır.

Devrin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in çabalarıyla düzenlenen yurt gezilerine seçilmiş, bu kapsamda Siirt'e giden ressam, o yılların yoksul Anadolu'suyla ilk kez tanışmıştır.

Başta Liman Sergisi olmak üzere birçok karma sergiye katılan sanatçı, akademideki eğitimini tamamladıktan sonra Fransız Hükümeti'nin verdiği bursla o yılların sanat merkezi Paris'e gitmiştir. İlk kişisel sergisini, Paris'ten gönderdiği resimleriyle, 1951 yılında İstanbul'da yeni açılan Maya Galerisi'nde açmıştır. İki yıl sonra da Paris'te Galerie La Roue'de sergi açan Arbaş'ın çalışmalarının çoğunu köy manzaraları ve köy hayatı konulu resimler oluşturmuştur.

Avni Arbaş'ın "Atatürk" ismini verdiği çalışması (Resim8) pek çok Napolyon Bonapart'ın at üstündeki tasvirlerini hatırlatsa da özgün ve yalın anlatımıyla kendine has bir orijinalliği bulunmaktadır. Arbaş, bu resimde rengin temel felsefesini dışlayarak, lekesele bir biçimden çok net ve sağlam bir desen çıkararak, Atatürk'ü tüm gerçekliğiyle yansıtmıştır.

Anadolu, ressamların ilgisini çektiikten sonra çok farklı konuların anlatıldığı, yaşamın yansıtıldığı bakir topraklar haline gelmiştir. Büyük şehirlerde ve özellikle İstanbul'da toplanan sanatçılar, artık yeni ufuklar düşünerek Anadolu'ya açılmayı hedeflemişlerdir. Bu ressamlar arasında Devlet desteğini arkasına alan sanatçılar çeşitli faaliyetler eşliğinde Anadolu'nun her köşesinde araştırma, inceleme ve resim yapma fırsatı bulmuşlardır. Bu ressamlardan biride kuşkusuz ki Ferruh Başağa'dır.

Ferruh Başağa, 1914 yılında İstanbul Karagömrük'te dünyaya gelmiştir. Türk ressam ilköğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra ortaokul ve teknik liseyi okuyacağı yer olan Yugoslavya'ya gitmiştir. Teknik lise mezunu olarak yurda döndüğünde bir yıl süre ile Beşiktaş Uçak Fabrikası'ndaki çalışmasının ardından; şimdiki adı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olan dönemin Güzel Sanatlar Akademisi'ne 1936 yılında girmiştir. Dört yıl boyunca Zeki Kocamemi, Nazmi Ziya Güran ve Leopold Levy'nin öğrencisi olarak 1940 yılında mezun olmuştur. Aynı yıl açılan Yüksek Resim Bölümü'ne Nuri İyem, Turgut Atalay, Selim Turan, Agop Arad, Avni Arbaş, Mümtaz Yener, Fethi Karakaş ve Haşmet Akal ile birlikte devam etmiştir. Bir yıl sonra aralarına Abidin Dino'nun da katılımıyla "Toplumsal Gerçekçi" anlayış gözetilerek Yeniler Grubu'nun kurucuları arasında yer almış ve grubun tüm etkinliklerine katılmıştır. Müstakil Ressamlar Derneği üyeliği de yapan sanatçı, ilk sergisini İstanbul Beyoğlu Kitap Sarayı'nda açmıştır. Sanatçının eserleri, bir yıl sonra

UNESCO tarafından Musée d'Art moderne de la Ville de Paris'te açılan sergide yer almıştır. İngiltere, Fransa ve Hindistan'da sanat fuarları ile karma sergilere katılan sanatçı, soyut kavramı ile 1947 yılında tanışmıştır. 1949'da Devlet Resim ve Heykel Sergisi'ne soyut resim ile katılıp; birincilik ödülü alan ilk sanatçıdır. 1950 yılında kurulan Ressamlar ve heykeltıraşlar Derneği'nin de kurucu üyeliğinde bulunmuştur. 1971-1981 yılları arası İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinde Vitray ve Mozaik atölyelerinde hocalık yapmıştır.

Ferruh Başağa, "İsimsiz" adlı çalışmasında (Resim9), Anadolu'da bir halk kesitini görselleştirerek izleyiciye sunmuştur. Toplumsal yaşamın bir karesi tüm yalınlığıyla ortaya konulduğu için sanatçı çalışmasına isim koyma gereği duymamıştır. Aile, en önemli ulaşım aracı olan at arabasına doluşarak köy yolunda ilerlemektedir.

Anadolu halkının yaşamına en güzel örneklerden bazıları da Nedim Günsür'ün fırçasından yansıyanlardır.

Nedim Günsür, çağdaş Türk resminde toplumsal olaylara kendi penceresinden bakan ve yaşadığı toplumun sıkıntılarının yanında, neşesini de yansıtan ressamlardan biridir. Tüm nesnelere sevgiyle yaklaşan ressam, olarak nitelenen ve naif özellikler de taşıyan figüratif bir anlayışa sahiptir.

1924'te Ayvalık'ta doğan Günsür, 1942'de girdiği Güzel Sanatlar Akademisi'nde Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun öğrencisi olmuştur. Öğrenciliği sırasında Onlar Grubu'nun kurucuları arasında yer alan Günsür, 1948'de Fransız hükümetinden aldığı bursla Paris'e gitmiştir. Burada André Lhote ve Fernand Léger atölyelerinde çalışmıştır. O zamana değin sürdürdüğü izlenimci resim anlayışını, Picasso, Léger ve Matisse'nin yanı sıra, yeni tanıdığı Afrika sanatının da etkisiyle değiştirmiş, yarı soyut anlayışa yönelmiştir.

1952'de yurda dönen Günsür, 1954-1958 yılları arasında Karadeniz Ereğlisi'nde resim öğretmenliği yapmış, daha sonra çalışmalarını bağımsız olarak İstanbul'da sürdürmüştür. 1961'de gerçekleştirdiği "Gökyüzü" adlı yapıtı, 1963'teki 24. Devlet Resim ve Heykel Sergisi'nde birincilik ödülü kazanmıştır. 1972'de Milliyet Sanat dergisi tarafından "Yılın Resim Sanatçısı" seçilmiştir. 1973'te düzenlenen Cumhuriyet'in 50. Yılı Resim-Heykel Yarışması'nda, Atatürk ve Cumhuriyet Ödülü'nü kazanmıştır. 1950'lerde figüratif-dışavurumculuk bir anlayışla maden işçilerinin yaşamını konu alan resimler gerçekleştiren Günsür 1960'lardan sonra kent yaşamı ve sorunlarına yönelmiş, "Köylü Aile" (1977), "Göç" (1979) gibi yapıtlarında dramatik yönü ağır basan bir resim anlayışı sergilemiştir. Kent ve kıyı görünümelerini, lunapark ve bayramları betimlediği "Panayır" (1982), "Büyükdere'den" (1979), "Denize İnen Sokak" (1979) gibi yapıtlarında ise şiirsel bir anlatıma ağırlık vermiştir. Nedim Günsür 13 Kasım 1994'de İzmir'de vefat etmiştir.

Onlar Grubu'nun üyelerinden biri olan Nedim Günsür'ün Paris'teki burslu eğitim döneminde Maya Galerisi'nde açtığı sergi, galeri için iftihar vesilesi oluşturmuştur²². Nedim Günsür'ün toplumun yaşayan bir parçası olan "at kültürü" ne kayıtsız kalamadığı görülmektedir. Özellikle faytonlu at arabaları kompozisyonlarının yanı sıra at bakımı konulu tablolarla gerçekleştirmiştir. "Sünnet Öncesi Araba Sefası" isimli çalışması (Resim10) buna

²² Tansuğ, 1995, s, 57.

en güzel örnek teşkil eden çalışmalardan biridir. Atı, yaşam kültürünün bir parçası olarak işlemiştir.

Onlar Grubu'nda yer alan bir diğer sanatçı Orhan Peker'de eserlerinde hayvan temasını ve dolayısıyla at temasını işlemiştir. Trabzon'da doğan Peker Avusturya Lisesi'ni bitirdikten sonra Güzel Sanatlar Akademisi'nde Bedri Rahmi atölyesinde öğrenim görmüştür. Sanatçı, atölye arkadaşlarıyla oluşturduğu Onlar Grubu'nda 1952'ye değin etkinliklerini sürdürmüştür. İlk kişisel sergisini 1953'te İstanbul'da Cep Tiyatrosunda gerçekleştirmiş, daha sonra Oskar Kokoschka'nın Salzburg Yaz Akademisi'ne devam etmiştir. Peker, çeşitli Avrupa ülkelerinde kaldıktan sonra Türkiye'ye dönmüş, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nda grafik işleri sorumlusu olarak çalışmıştır. Turizm Yılı afişiyle Japonya'da onur ödülü almıştır.

Çalışmalarını at başları (Resim11) üzerinde yoğunlaştıran ressam, figürü lekeci bir anlatımla çözümleyerek rengi öne çıkaran resimler yapmıştır. "Beyaz Atlar" resmi ile 1965'te Devlet Resim ve Heykel Sergisinde birincilik ödülü almış ve bir yıl sonra da yılın ressamı seçilmiştir. 1970'te Bayındırlık Bakanlığı'nın açtığı yarışmada Mimar Ragıp Bulaç'la hazırladığı proje birinci olmuş, aynı yıl TRT'nin düzenlediği yarışmada "Aşık Veysel" portresi başarı ödülü kazanmıştır. Kimlik ve kişilik arayışını, özgün bir resim dili ile gerçekleştirebileceğine inanan sanatçı, bir dönem kaldığı Ayvalık'ta çeşitli hayvan resimlerinin yanı sıra bozkır manzaraları üzerinde de çalışmıştır. Ölümünden kısa süre önce yerleştiği İstanbul'da güvercin desenlerinden oluşan son sergisini, Bedri Rahmi Galerisinde sergilemiştir. Sanatçı ayrıca Nezihe Meriç'in Alagün Çocukları ve Çetin Öner'in Gülibik adlı kitaplarını da resimlemiştir.

1927 doğumlu Milas doğumlu olan Turan Erol, 1951 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Bedri Rahmi Atölyesinden mezun olmuştur. 1963 yılına kadar değişik eğitim kurumlarında resim öğretmenliği yapan sanatçı, 1963-1973 yılları arasında Gazi Eğitim Enstitüsü Resim İş Bölümünde ve Basın Yayın Yüksek Okulunda öğretim üyesi olarak çalışmış ve sanat yazarlığı ile de tanınmıştır.

Çok sayıda yurtiçi ve yurtdışı kişisel ve grup sergilerinde eserleri yer alan Turan Erol'un kazandığı ödüller arasında 1968 Devlet Resim ve Heykel Sergisi Birincilik Ödülü ile 1980 Sedat Simavi Vakfı Görsel Sanatlar Ödülü öne çıkmaktadır.

Halen çalışmalarını Ankara'da sürdüren sanatçı, sanatını açıklarken çevresini ve doğayı yansıtmaya kaygısı içinde olmadığını, tam tersine çevresinde ve doğada yapmak istediklerinin bir benzerini, yansımalarını aradığını ifade etmektedir. Kırsal kesim görünümelerini eserlerine taşıyan Erol, figüratif anlamda yaptığı çalışmalarını da dikkati çekmekte ve Türk resim sanatına önemli eserler bırakması ile tanınmaktadır. Turan Erol'da yaptığı çalışmalarını at kültürünü eserlerine taşımıştır (Resim12).

At temasını "Atlar ve Hatlar" serisiyle sanat üslubunun önemli bir konumu haline getiren Süleyman Saim Tekcan, 1940 yılında Trabzon'da dünyaya gelmiştir. Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Lisans eğitimini tamamlamıştır. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde Yüksek Lisans ve Mimar Sinan Üniversitesi'nde Sanatta Yeterlilik diploması almıştır. Daha sonra 1968-1975 yılları arasında Atatürk Eğitim Fakültesi'nde öğretim üyeliği yapmış, 1970-

1971'de Almanya'da baskı eğitimi üzerine çeşitli araştırmalar gerçekleştirmiş ve 1975 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğretim üyeliği görevine atanmıştır. 1985'te Profesörlük unvanı ve hemen ardından da Grafik Anasanat Dalı Başkanlıklarında bulunmuştur. 1994-1995 yıllarında Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlık ve aynı fakültenin Grafik Bölüm Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. 1996'da Büyükkada'da kurulan Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Kurucu Dekanlığı'na atanan Süleyman Saim Tekcan, kısa adı İMOGA olan İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi Kurucu Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini günümüze kadar devam ettirmektedir.

Öğrencilik yıllarından sonra eğitimci olarak görev yaptığı Artvin'den başlayarak, Karadeniz folkloru üzerine resimler yapan Tekcan, daha sonraları çalışmalarını genişleterek Anadolu Halk Kültürü üzerine sürdürmüştür²³.

Türk kültürünün önemli iki parçasını plâstik açıdan birleştiren sanatçı, "Atlar ve Hatlar" (Resim13) dizisiyle üslubuna zenginlik katmıştır. Mitolojik atlara uyguladığı hat sanatının geleneksel çizgilerini, tuğra ve damgalarla bütünleştirmiştir.

Konumuz gereği at tasvirleri incelenirken bu alanda düzenlenen bir yarışmadan da bahsetmek yerinde olacaktır. Türkiye Jokey Kulübünün geleneksel olarak düzenlediği resim yarışmaları ile Türkiye'nin uluslararası düzeyde sanatsal ve kültürel birikimine katkıda bulunmayı, Türk sanatçıların özendirilmeyi ve Türk sanatına özgün yapıtlar kazandırmayı hedeflemektedir. Ayrıca Türk kültür geleneğinde önemli bir yeri olan at ve at sevgisini gündemde tutmak, son derece estetik görünümü ile at ve at yarışı heyecanını vurgulamak, sanat dünyasına çağdaş yapıtlar kazandırırken sanata ve sanatçıya verilen desteği sürdürmek de yarışmanın diğer hedefleri arasında gösterilmektedir.

Bu amaç ve ideallerle 1987 yılında düzenlenen Türkiye Jokey Kulübü Resim Yarışması'nda Birincilik ödülü kazanan Mehmet Özer, Türk resmine kazandırdığı yapıtlarıyla gerek sanatçı ve gerekse eğitimci kişiliğiyle örnek bir insandır.

Mehmet Özer, 1945 yılında Gümüşhane'de dünyaya gelmiştir. Orta eğitimini Trabzon Lisesi'nde tamamlamış, 1968 yılında İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Resim Bölümü'nden mezun olmuştur. Halen Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nde Öğretim Üyesi olarak görev yapmakta ve Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde ders vermektedir. Günümüze dek on kişisel sergi gerçekleştirmiş ve beş yurt dışı karma sergisine katılmıştır. Bugüne kadar on adet ödülü bulunmaktadır.

Yurtiçinde 1976-2003 yılları arasında yüzü aşkın karma sergiye katılmıştır. Ayrıca özel kuruluş ve koleksiyoncularda, Salzburg Yaz Akademisi Müzesi'nde, İzmir Resim Heykel Müzesi'nde ve DYO Selçuk Yaşar Özel Resim Müzesi'nde eserleri bulunmaktadır.

Mehmet Özer'in "Doğada Tek Başına" ismini verdiği (Resim14) çalışması 1987 tarihli Türkiye Jokey Kulübünün düzenlemiş olduğu resim yarışmasında birinciliğe layık görülen eserdir. Atın kendine has estetik çizgilerinden yola

²³ Gezgin, 2003, s, 368-369.

çıkarak, deseninin sağlamlığını antik Yunan mitolojisinden kopup gelmiş bir at formuna dönüştürmüş, atı özgürlüğüne kavuşturarak tinsel bir etki yaratmıştır.

Fevzi Karakoç, 1947 Çankırı'da dünyaya gelmiştir. 1968-72 yılları arasında Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda eğitim görmüş ve bu okuldan mezun olmuştur.

1979 yılında Uluslararası Salzburg Yaz Akademisi'nde sanat eğitimi ve araştırmalarda bulunmuştur. 1983 yılında Özgün baskı resim dalında sanatta yeterlilik diploma almaya hak kazanmıştır. 1986'da Doçent olan Karakoç, 1993 yılında da Profesör unvanı almıştır. 2002 yılının Ocak ayına kadar Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde çalışmış, 2002 yılından itibaren de Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde çalışmaktadır. Sanatçı çok sayıda resim dalında ödül sahibidir. Başlıca ödülleri arasında 1979 yılında kazandığı Salzburg Şehri Onur Ödülü, 1981 Devlet Resim Heykel Sergisi Ödülü, 1983 Devlet Resim Heykel Sergisi Ödülü, 1983 Viking Kâğıt, Baskıresim Ödülü sayılabilir.

Fevzi Karakoç'un "Bulut" (Resim15) ismini verdiği çalışmasında gökyüzünün fon olarak kullanıldığı bir atmosfer içinde, at tasviri yer almaktadır. Ata kendine özgü bir biçim kazandıran Karakoç, farklı teknikler kullanarak yaptığı resimlerinde, zengin at tasvir örnekleri meydana getirmektedir.

İlhami Atalay, 1948 yılında Arhavi/Artvin doğumludur. 1972 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirmiştir. Duvar halıcılığı dalında ihtisas bursunu kazanarak Avrupa'ya gitmiştir. 1973-78 Berlin Devlet Güzel Sanatlar Akademisi ve Tatbiki Sanat Akademilerinde resim ve duvar halısı ihtisasını tamamlamıştır. 1974-75 Fransa'da duvar halısı ve sanat araştırmalarında bulunmuştur. 1975-76 yılları arasında İsviçre ve İspanya'da Tekstil obje, Duvar halısı ve sanat çalışmaları gerçekleştirmiştir. 1976 yılında Londra'da sanat araştırma ve incelemelerinde bulunmuştur. 1977-78 Tekstil obje Duvar halısı dalında tez hazırlıkları ve kitap çalışmaları yapmıştır. 1981-83 Serbest desinatör olarak çalışmış, 1983 yılında İstanbul'a dönmüş ve yeniden resim çalışmalarına başlamıştır. 1984 yılında İLHAMİ ATALAY SANAT GALERİSİ'ni açmış ve DİNAMİZM grubunun hazırlık çalışmalarını sürdürmüştür.

İlhami Atalay, "Doludizgin" ismini verdiği çalışmasıyla (Resim16) yarış atlarının dinamizmini yansıtarak at konusuna farklı bir anlayışta yaklaşmıştır.

İlhami Atalay gibi Anadolu folklorunu yakından takip eden sanatçılardan biri de Ekber Yeşilyurt'tur. Eserlerinde Anadolu'nun bir parçası ve Türk Kültürü'nün önemli taşlarından biri olan at temasını işleyen sanatçı, 1949 yılında Iğdır'da dünyaya gelmiştir. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Okulu'nu bitirmiştir. Sanatsal faaliyetlerini sürdürürken, Azerbaycan Respublikası Ressamlar İttifakı Hacı Zeynel Abidin Tağıyev XALG Üniversitesi diplomasını da almaya hak kazanmıştır.

Folklor konusunda uzman olan sanatçı, insanlar arasında kullanılan iletişim araçlarının en eskisi olan Anadolu Kadın Baş bağlamaları üzerine araştırmalar yapmış ve folklor öğelerinin otantik değerlerini bozmadan gelecek nesillere ışık tutmak amacıyla tuvallerine yansıtmıştır.

İlk kişisel sergisini İstanbul'da açan sanatçının eserleri ülkemizin çeşitli illerinde düzenlenen 60'a yakın kişisel ve karma sergilerde izlenmiştir. Birçok

yarışmalarda başarı ödüllerine sahip olan Yeşilyurt, yaptığı folklorik ve sanatsal araştırmalarla da elde ettiği başarıların sonucunda 50'yi aşkın plaket ve ödöl almıştır. Herald Tribüne ve Milliyet Gazetelerinin uluslararası alanda düzenlediği "Cumhuriyet'in 75. Yılında Atatürk" konulu portre yarışmasında eseri finale kalmıştır. 1994 yılında Ressamlar Derneđinin kuruluşunun 45. Yıldönümü nedeniyle düzenlenen resim yarışması ödölüne, 1995 Truva Kùltür Sanat Resim Dalı Ödölü'ne, 1996 Sanatçı ve Sanatseverler Derneği Başarı Ödölü'ne ve 2004 Motif Vakfı Başarı Ödölü'ne layık görölmüştür.

Yeşilyurt, Başbakanlık Gençlik Spor Genel Müdürlüğü, Türkiye Halkoyunları Federasyonu ve Milli Eğitim Bakanlığı lisanslı hakemi olup, ulusal ve uluslar arası halkoyunları yarışmalarında da seçici kurul üyesi olarak da görev yapmaktadır. Sanatçı birçok resim yarışmalarında da jüri üyesi olarak yer almıştır.

At koşumlarını, püsküllerini bir portre işçiliğinde yansıtan sanatçı, "Sevgi" isimli çalışmasında (Resim17) konuya duygusal bir duyarlılıkta yaklaşarak sevgi temasını at konusu dahilinde işlemiştir.

At temasını Anadolu kùltür zenginliği içinde değerlendirerek eserlerine yansıtan bir başka sanatçı da Remzi İren'dir. Sanatçı, 1943 yılında, Tokat'ta doğmuştur. 1965 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Tekstil Desenleri Bölümünde öğrenim görmeye başlayan Remzi İren; 1970 yılında bu bölümden mezun olmuştur. Öğrencilik yıllarında reklam ajanslarında grafikerlik ve Dormen tiyatrosunda sahne dekoratörlüğü yapmuştur. Akbank'ın açmış olduğu "Türk motifleri ile duvar kağıdı" desen yarışmasında ve Vakko'nun açtığı "Osmanlı motifleri ile kumaş desenleri" yarışmasında ödöl kazanan İren, 1970'li yıllardan günümüze kadar resimle uğraşmakta, karma ve kişisel sergilere katılmaktadır.

Konularında daha çok yöresel ve folklorik öğeler yer almaktadır. Akademide kurdukları Halk Sanatları Derneğinde yaptığı "Baş bağlamaları" araştırmasını resim diliyle anlatmaya çalışmaktadır. Bunun yanı sıra İstanbul'dan, doğadan, kırlardan, deniz kenarlarından görüntüleri tuvallerine yansıtmaktadır. Türkiye Jokey Kulübü Resim Yarışması'nda "Son 200 Metre" (Resim18) isimli çalışmasıyla derece elde ederek at konusunu işleyen ressamlar arasına katılmıştır.

Bedri Karayağmurlar, 1951 Yılında Niđde'de doğmuştur. 1974 Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü'nden mezun olmuş ve 1987 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakùltesi Resim Bölümü'nde lisans tamamlamıştır. 1990 D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde resim Eğitimi Anabilim Dalı'nda "Yaratıcılık ve Eğitim" konulu tezi ile yüksek lisans yapmuştur. 1993 D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anasanat dalı'nda "Sanatsal Yaratıcılıkta Soyutlama ve Günümüz Sanatındaki Yeri" konulu tezi ve sanatsal çalışmaları ile Sanatta Yeterlik (Doktora) programını bitirmiştir. Değişik eğitim kurumlarında resim öğretmenini olarak çalıştıktan sonra; 1995 D.E.Ü. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda göreve başlamıştır. 2002' de doçent olmuş, bugüne kadar 23 kişisel açmış, yurt içi ve dışında çok sayıda sergiye katılmıştır. Beş ödöl almış, resimleri resmi ve özel koleksiyonlarda bulunmaktadır. "1. Buca Eğitim Fakùltesi Uluslar arası Görsel Sanatlar Buluşması"nın Kuratörlüđünü yapmış ve "Dışarıdakiler" kavramının tartışılmasını sağlayan bildiri yazmıştır. Sanatçı Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği üyesidir. Resim çalışmalarıyla birlikte yürüttüğu

edebiyat çalışmalarını öykü ve şiir alanlarında sürdürmüştür. Bunları bir çok edebiyat dergisinde yayınlamıştır. Sanat kuramları ve eleştiri alanındaki yazılarını da sanat dergilerinde yayınlamayı sürdürmektedir. İzmir D.E.Ü. Buca Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'ndeki görevini sürdürmektedir.

Türkiye Jokey Kulübünün 2006 yılında düzenlemiş olduğu 7. Resim Yarışması'nda "Alıtlı Sonayak" (Resim19) isimli yapıtı sergilenmeye değer görülmüştür. Sanatçı, somuttan soyuta uzanan çizgide geometriksel renk lekeleriyle farklı etkiler uyandıran çalışmalarına, at konusunu da dahil ederek kendi sanat anlayışına yeni bir boyut getirmiştir.

Mehmet Başbuğ, 1956 Yılında Diyarbakır'da doğmuştur. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Resim Bölümü'nden mezun olmuştur. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Ana Bilim Dalı'nda "Master, "Sanatta Yeterlilik" ve "Doktora"sını tamamlamıştır. 1976-1986 yılları arasında, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapmıştır. 1986-1994 yılları arasında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim Bölümü'nde Öğretim görevliliği, 1994-1999 yılları arasında Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin kuruluş çalışmasında görev alarak Dekan yardımcılığı ve Resim Bölümü Başkanlığı'nı yürütmüştür. Bugüne kadar yurt içinde ve yurt dışında binden fazla karma ve grup sergilerine katılmıştır. Çeşitli yarışmalara katılarak 17 ödül almış, yurt içinde ve dışında 70 kişisel sergi açmıştır. Başbuğ, Ankara Ressamlar Birliği kurucu üyeliği, İstanbul Ressamlar Derneği üyeliği ve kısa adı GESAM²⁴ olan, Türkiye Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği kurucu üyesi ve yönetim kurulu üyesidir. Mehmet Başbuğ'un eserlerinde, Anadolu halkının gündelik yaşamı, toplumsal gerçekçi bir anlatımla sanatçının kıvrak fırça vuruşlarının bir yansıması olarak belirlemektedir. Eserlerindeki özgün ifadeler, yalın ve sade bir dille izleyiciye sunulmaktadır. Sanatçı son dönem çalışmalarında, Türk halkı içi büyük anlam ifade eden savaş ve zafer konulu konulara yönelerek, kutsal vatan toprağı için verilen mücadelelerin anlatıldığı resimler yapmaktadır. Bu tarz resimlerinde kullandığı bol miktardaki at tasvirleriyle dikkati çeken sanatçı; atı, Türk kültürünün bir parçası bağlamında ele alarak yalın biçimlerde de kullanmış ve buradan hareketle at portreleriyle de ünlenmiştir (Resim20-21-22-23).

Çağdaş Türk resim sanatında, at temasını işleyen ressamların sayısı azımsanamayacak kadar çoktur. Pek çok resimde at ve at olgusunu toplumsal bağlamda ele almak mümkündür. Ancak çalışmanın fazla uzamaması adına burada önemli örnekleri kronolojik sırayla vermekle, at temasını işleyen sanatçıların tanıtımı da yapılmış bulunmaktadır.

SONUÇ

Türk resim sanatı geçmişten günümüze uzanan süreçte, sayısız at ve at temasını farklı boyutlarda işleyen sanatçılarla doludur. Sanatçıları at temasına

---

²⁴ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 2936 sayılı Kanunla değişik 42'nci maddesi uyarınca hazırlanan Bakanlar Kurulunca onaylanan ve Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tüzük hükümlerine göre merkezi Ankara'da olmak üzere Türkiye Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği adı altında bir meslek birliği kurulmuştur. Bu Meslek Birliği, "Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük'ün 7. maddesi uyarınca Güzel Sanatlar alanında faaliyet göstermektedir.

yönlendiren başlıca sebepler arasında yaşadığımız toprakların, tarihin, kültürün içinde atın önemli bir konuma sahip olmasıdır. At, bir binek hayvanının ötesinde gücün, ihtişamın, otoritenin anlamıdır. Sanatçılar işte bu noktadan aldıkları etkiyi pek çok sanat eserine kendi üslup zenginlikleri içinde yansıtmışlardır.

Bu makalede çağdaş Türk resim sanatı içinde at tasvirlerini işleyen bütün resamlara yer vermemiz mümkün değildir. Bu nedenle makalede belirli üsluba sahip, Türkiye ve Avrupa'da tanınan özellikle karakteristik at tasvirlerini işleyen resamlara yer verilmiştir. Ayrıca bu resamlar seçilirken resmi ve özel koleksiyon, müzeler, sanat galerileri yayınları, sanatçı katalogları taranarak araştırmaya kaynaklık edecek resamlar belirlenmiştir.

Türk kültürü, yüksek ve sağlam medeniyet duvarlarıyla çevrili, kolayca yıkılmayacak zengin bir denizdir. Türkler tarih boyu bu medeniyeti devam ettirmişlerdir. İşte böyle büyük medeniyetin önemli taşlarından biride at kültürüdür. Buradan hareketle Türklerin Orta Asya bozkırlarında at eğittikleri bilinmektedir. Orta Asya'dan Anadolu'ya at üzerinde yükselen bir medeniyet söylemleri günümüzde de pek çok sanatçıya ilham kaynağı olmaktadır. Bu topraklarda Dadaloğlu, Köroğlu, Karacaoğlan gibi âşıklar hep atlarıyla nam salmışlardır. Kayalara kazılan bir kültürü devam ettirmeye çalışan sanatçılar, günümüz modern tekniklerini at olgusuna yansıtarak bu kültürü gelecek kuşaklara aktarmaktadırlar.

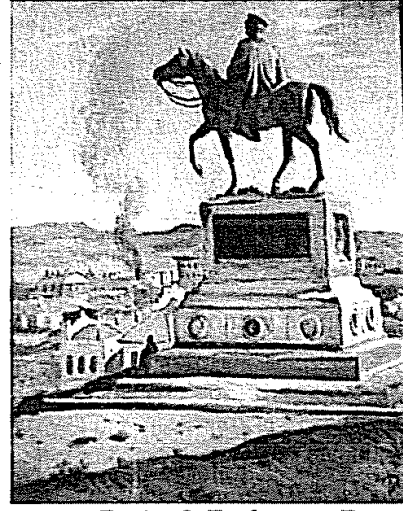
KAYNAKLAR

1. Ahmet Öner Gezgin, "Akademi'ye Tanıklık 3 Güzel Sanatlar Akademisi'ne Bakışlar Dekoratif Sanatlar", Bağlam Yayınları, İstanbul, 2003.
2. Ali Abbas Çınar, "Türklerde At ve Atçılık", Ankara, 1993.
3. Bahaeddin Ögel, "Türk Mitolojisi", Cilt: 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003.
4. Bilge Seyidoğlu, "Mitolojik Dönemde At, Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık", İstanbul, 1995.
5. Fatih Başbuğ, "Çağdaş Türk Resminde Çocuk Teması", Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S:24, Konya, 2007.
6. İbrahim Kafesoğlu, "Türk Milli Kültürü", İstanbul, 1994.
7. İsmail Habib Sevük, "Türk Atı", Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, Kasım 1962.
8. Jean-Paul Roux, "Türklerin Tarihi Pasifik'ten Akdeniz'e 2000 Yıl", Kabalıcı Yayınevi, İstanbul, 2007.
9. Nedim Gürsel, Nedim Günsür Sergi Katalogu, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2006.
10. Yaşar Çoruhlu, "Türk Mitolojisinin Anahatları", Kabalıcı Yayınevi, İstanbul, 2000.
11. Yaşar Kalafat, "Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları", Berikan Yayınevi, Ankara, 2006.
12. Zahir Güvemli, "Sanat Tarihi", Varlık Yayınları, İstanbul, 1982.
13. Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi Katalogu, Ajans Türk Matbaacılık, Ankara, 1992.
14. Turan Erol Katalogu, Ada Yayınları, İstanbul, 1989.
15. Türkiye Jokey Kulübü Resim Yarışması Takvimi, İstanbul, 1987.
16. Türkiye Jokey Kulübü 3. Resim Yarışması Sergi Katalogu, İstanbul, 1997, 1999.
17. Türkiye Jokey Kulübü 4. Resim Yarışması Sergi Katalogu, İstanbul, 1999.
18. Türkiye Jokey Kulübü 7. Resim Yarışması Sergi Katalogu, İstanbul, 2006.
19. <http://www.mehmetbasbug.com.tr>, 2009.
20. <http://www.fevzikiparakoc.com>, 2009.
21. Atlas Dergisi, Kasım 2005, Sayı: 152.

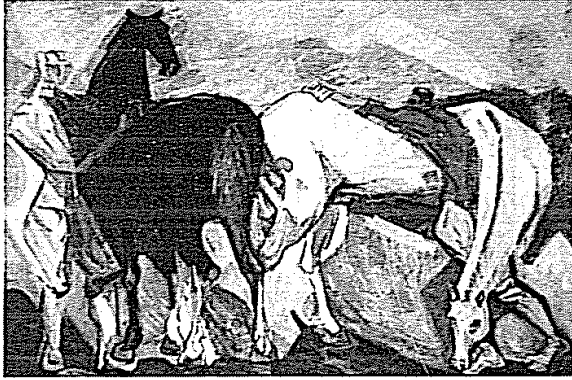
RESİMLER

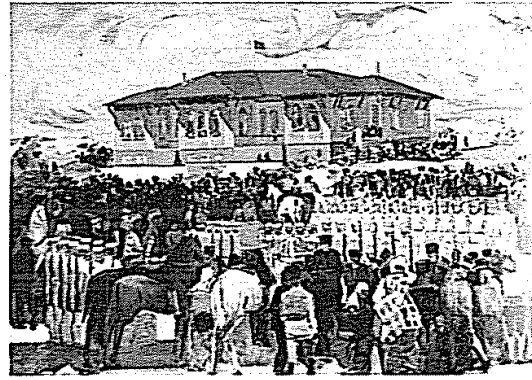
Resim 1: İbrahim Çallı, "İstiklâl Savaşı'nda Zeybekler"²⁵
154x180cm

Resim 2: Feyhaman Duran,
"Atatürk Heykeli"²⁶, 65,5x53

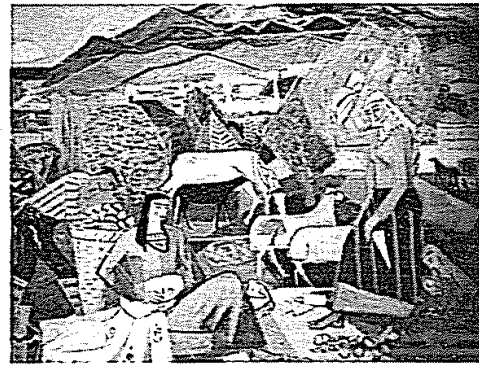
Resim 3: Cemal Tollu, "Atlar"²⁷,
134x195cm

Resim 4: Refik Epikman,
"İlk Meclis"²⁸, 100x141cm

Resim 5: Cevat Dereli, "İstihsal"²⁹
201x305cm

Resim 6: Cevat Dereli, "Hasat"³⁰
99,5x130cm

²⁵ Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi Katalogu, Ankara, 1992.

²⁶ A.g.e., Ankara, 1992.

²⁷ Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi Katalogu, Ankara, 1992.

²⁸ A.g.e., Ankara, 1992.

²⁹ A.g.e., Ankara, 1992.

³⁰ A.g.e., Ankara, 1992.

Resim 7: Eren Eyüboğlu,
"Manzara"³¹, 56x66,5cm

Resim 8: Avni Arbaş,
"Atatürk"³², 146x97cm

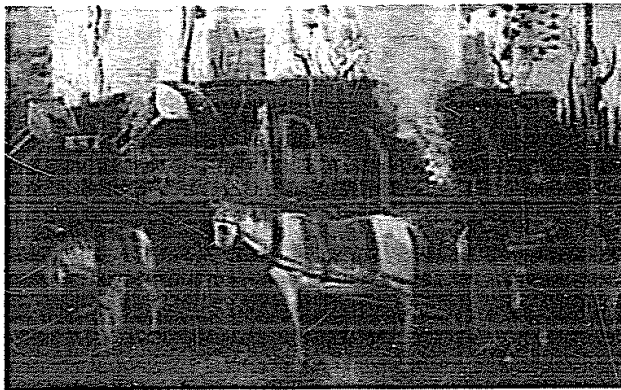
Resim 9: Ferruh Başağa,
"İsimsiz"³³, 69,5x82cm

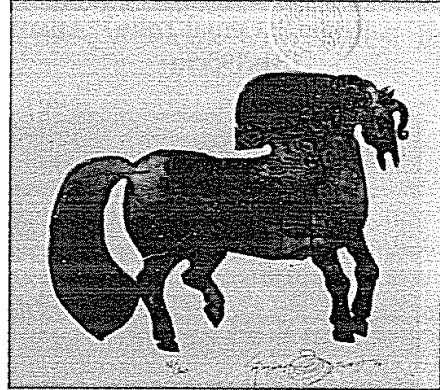
Resim 10: Nedim Günsür, "Sünnet Öncesi Araba Sefası"³⁴
35,56cm

Resim 11: Orhan Peker,
"Atlar"

Resim 12: Turan Erol, "At Arabaları"³⁵

Resim 13: Süleyman Saim Tekcan
"Atlar ve Hatlar"³⁶, 30x30cm

³¹ A.g.e., Ankara, 1992.

³² A.g.e., Ankara, 1992.

³³ A.g.e., Ankara, 1992.

³⁴ Nedim Günsür Sergi Katalogu, İstanbul, 2006.

³⁵ Turan Erol Katalogu, 1989.

³⁶ Fatih Başbuğ Koleksiyonu.

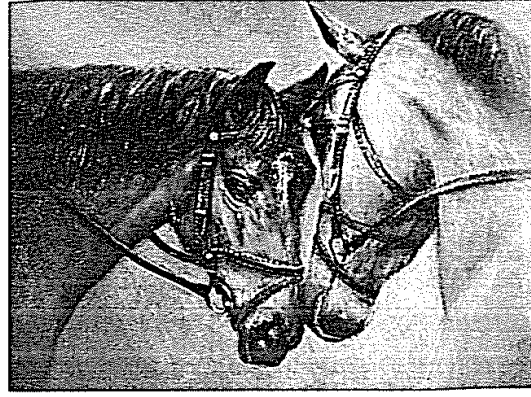
Resim 14: Mehmet Özer, "Doğada Tek Başına"
130x150cm³⁸

Resim 15: Fevzi Karakoç, "Bulut"³⁷,
60x60cm

Resim 16: İlhami Atalay,
"Doludizgin"⁴⁰, 125x140cm

Resim 17: Ekber Yeşilyurt, "Sevgi"³⁹, 120x90cm

Resim 18: Remzi İren, "Son 200 Metre"⁴¹80x100cm

Resim 19: Bedri Karayağmurlar,
"Altılı Sonayak"⁴², 120x130cm

³⁷ www.fevzिकarakoc.com, 2009.

³⁸ Türkiye Jokey Kulübü Resim Yarışması Takvimi, İstanbul, 1987.

³⁹ Türkiye Jokey Kulübü 3. Resim Yarışması Sergi Katalogu, İstanbul, 1997.

⁴⁰ Türkiye Jokey Kulübü 3. Resim Yarışması Sergi Katalogu, İstanbul, 1997.

⁴¹ Türkiye Jokey Kulübü 3. Resim Yarışması Sergi Katalogu, İstanbul, 1999.

⁴² A.g.e., İstanbul, 1999.

Resim 20: Mehmet Başbuğ, "At"⁴³,
80x100cm

Resim 21: M.Başbuğ, "İsimsiz"⁴⁴, 70x150cm

Resim 22: Mehmet Başbuğ
"Volga'da Atlar"⁴⁵, 80x130cm

Resim 23: Mehmet Başbuğ, "At
Bakımı"⁴⁶, 100x150cm

⁴³ A.g.e., İstanbul, 1999.

⁴⁴ Türkiye Jokey Kulübü 3. Resim Yarışması Sergi Katalogu, İstanbul, 2006.

⁴⁵ Türkiye Jokey Kulübü 3. Resim Yarışması Sergi Katalogu, İstanbul, 1997.

⁴⁶ Türkiye Jokey Kulübü Resim Yarışması Takvimi, İstanbul, 1987.